

BRATERSKIE NAPOMNIENIE

44

Ad Dissidentes in Religione.

Aby się skromnie y w pokoju zachowali.

Przez

SZLACHCICA POLSKIEGO

uczynione.

*Reputatio huius scripti
adest in Volumine Collectionis
novae Historiae Ecclesiae
coram in gen
Dimitrii Viti
Dimitrii Viti
primum locum obtinere
Sub*

Facile quidem reperiuntur, qui rem aliquam perturbent,
& dissidijs materiam subministrant: qui verò dexteritatem
illam habeant, & voluntatem etiam conciliandi animos &
componendi similtates, vix paucos inuenire liceat, Philip-
pus Cominæus lib. 4. de bell. Neapol.

[1644]

198

BRATERSKIE
NAPOMNIENIE

Ad Diffidentes in Religionem.

Abysie skromnie v w pokoiu za-
chowali.

EXXIII 33 *W. J. J. J.*

SPISZCZANIE POLSKIEGO

W. J. J. J.

Facile quidem recte iudicatur, qui rem aliquid perire
& diffidit iudicium sub iudice: qui vero
iudicium & voluntatem suam conciliandi animo
respondenti similes, vix perire iudicium liceat. V. J. J. J.
qui Constanti h. & de h. J. J. J.

Mości Pánowie Brácia.

Nzymianie stáršy chcacy Rzeczpospolita w poko-
iu zachować y w całosci wolności swoich / nie
mniey sie oto stáráli / iákoby buntownikow no-
wych rzeczy prágnaacych między soba vkaráli / iá-
ko też y nieprzytaciol pogranicznych vsmierzyli. Izeby nie
przychodziło dla sedycyey iednego obywatela / do zámiešá-
nia wšytkiey Wycyzny / woleli mála ištierke wczás zágá-
šić / niželi potym gdyby ogień wybuchnął / gwałtownie on
zapał tłumić. Przetož w Senacie zaráz / Qu. Seruilius
Hala Sp. Melium, nouis rebus studentem manu sua interfe-
cit, iáko Cicero świádezy. Interfectus est propter quasdam
seditionum suspiciones C. Gracchus, occisus cum liberis M.
Fuluius Consularis: occisus L. Saturninus Trib. pleb. & C.
Seruilius Prætor. (Cic. in Catil.)

Nášy Przodkowie / lubo nie czytáli Ciceroná y Liuiu-
šá / (ábowieť nie rychlo sie písmá vczye ieli) y niešlycháli o
Tacycie y Machiáwellu / ktorých niešczesne náše wieki
báržiey sobie šácutia niž Ewángelia y Stárego Zákonu Pi-
smá / mieli przecie wrodzony swoy rozum / y zdrowá porá-
de w správowaniu Rzeczyposp. y przeto tákimže sposobem
právie / iáko y Rzymianie buntownikow w Wycyznie ka-
rali / aby zá sedycya y niešpokoyná głowa iednego / wšytká
potym Wycyzná o šwánk iáki nie przychodžila.

Asobliwie kiedy inž Wiáre Chrzešciáňská przyieli / ták
sobie przyrzekli / aby iey nigdy nie odšepowác y do gárdla.

Y stać to gdy Ewangelia czytano mieczow z pochem w
Kościele dobywali/ oświadczaiąc sie przed Bogiem sa-
mym/ iż iako Syn iego jednorodny dla zbawienia naszego
umarł/ tak też y oni za honor iego święty/ y za te wiare ktor-
ę przyieli umrzeć byli gotowi. Y dla tey przyczyny/ od
przyęcia Ewangeliey s. zaraz Bracia sie wzaiem z nauki
Pawła s. zwąc poczełi/ ktory wśytkich w Kościele Chry-
stusowym będących Bracia swoia w Listach swoich zo-
wia/ y tak sie wśytkim wzaiem zwąc roślązie. Ato też y
Przodkowie nasy/ iedney nauki Kościoła Kátholickiego
żázywáiąc/ y pod iedną wolnością równie wśyscy żyiac/
Bracia sie nazywali: ktorých y my ięszce in modo loquen-
di násládniemy/ ále nie w obyczájach y swiatobliwosci.

Abowiem oni przyrzekşy sobie słowo pod podczciwo-
ścią śláchecką/ wiary sobie dotrzymywali/ y przysięgşy
ná Krzcie wiary Pánu Bogu nigdy mándatow iego świę-
tych nie odstepowali. Y tak gdy sie poiawił między nimi
buntownik ieden Comes Melstinius, Ktory y Bogu wiary
nie dotrzymal/ odstąpiwşy prawowierney Kościoła Ká-
tholickiego nauki/ y słowo swoje ślácheckie odmienił/ przy-
jáhawşy z wielką zgráią ármatnie ná Seym do Korczy-
ná/ gdzie chotliwym słowem przyrzekł był/ ieno z piáćci
przyaciół swoich stáwić sie. Skaráli go ná przykład po-
tomnym czasom/ rozsiekawşy go między soba/ y wśytkich
iego adherentow nieżbożnością Hussytánska zmażanych/
á żeby nápotym żaden z obywatelów tego Kátholickiego
Krolestwa/ herezyiey iakiey nieważyl sie do Oyczyzny
w prowadząc/ takie między soba ná swowolniti z przy-
siężenie uczynili.

Nos Principes spirituales & seculares, Barones & Comites, Proceres, Milites, Nobiles, Ciuitates, totaque communitas Regni Polonie, singulariter singuli, & vniuersaliter vniuersi, eodem animo, eadem voluntate, scientia, assensu, & rati habitione, omnes vnanimiter: Significamus tenore presentium, quibus expedit vniuersis, presentibus & futuris, notitiam presentium habituris: Quomodo consideratis nonnullis disordinationibus, quæ in ipso Regno suboriri inceperant, visis literis prædecessorum nostrorum Posnaniæ, Petriconiæ, & in Iedlna factis, circa easdem literas, & earum articulos (sub quacunque forma verborum extant confecti) remanere volumus vsquequaque, & spondemus: & præcipue circa hunc articulum: quod quicumque existens indigena Regni Polonie, habens in ipso Regno Polonie bona, vellet aliquas inobedientias contra ius terrestre commune, aut etiam Guerras Nobis & eidem Regno Poloniæ damnosas alicui mouere: sine licentia Domini nostri Regis gratiosissimi & consilij sui: & in iure terrestri communi nollet contentari, aut etiam hæreticales errores facere vel promouere vellet: contra talem, siue tales, cuiuscunque status, gradus, conditionis, & præminentia fuerint, siue spirituales, siue seculares, & in eorum destructionem consurgere volumus: & promittimus, sub fide & honore nostris, absque dolo & fraude: nec ipsis auxilio, consilio, vel fauore patrocinari volumus sub fide & honore nostris: etiamsi sanguine, affinitate, & quacunque propinquitate forent nobis aut alicui nostrum coniuncti: nec pro eis loqui volumus aliquod verbum: sed eos & eorum quemlibet talem, punire volumus & promittimus: Jura tamen nostra Ducalia & terrestria in nullo per hoc violando, nec ab eisdem recedendo. Harum quibus sigilla nostra, cum subscriptione nominatum nominum nostrorum, in pendulis sigillorum sunt appensa, testimonio literarum. Scriptum & datum in Noua Ciuitate Korczyn, feria sexta ipso die S. Marci Apostoli & Euangeliste generali tunc Parlamento celebrato. Año Dom. 1438.

Czego im potwierdził zaráz swiatobliwy Pan, y wieczney nieśmiertelności godny Krol Władysław Jagello tatarowym dekretem.

VLadislaus Dei Gratia Rex Poloniæ, nec non terrarum Crac. &c.

Princeps supremus Lithuaniæ, Pomeraniæ, Ruffiæque Dominus & hæres: Significamus tenore præsentium quibus expedit vniuersis, præsentibus & futuris, harū notitiam habituris: Quod cum sub dissimulatione præterire non debemus, imò arcemur diuinæ legis perpetuis institutis, pestiferos hæreticorum errores (quos in Dei contemptum & in Christianæ religionis detrimentum, & enervationem politiæque iacturam, iniqua peruersorum corda conflauerunt) etiam quæcunq̃ne oporteret nos subire pericula, à finibus nostris propulsare: & in gladio dejicere, vt qui censura Ecclesiæ non terrentur, humana seueritate multentur: maturo consilio Prælatorum, Principum & Baronum nostrorum habito, & consensu & etiam de certa ipsorum & nostra scientia, præsentibus decernimus: & pro firmo, constanti, & pro irrefragabili edicto teneri præcipimus.

Vt quicunq̃ue in Regno Poloniæ nostro & terris nobis subiectis, hæreticus aut hæresi infectus vel suspectus de eadem, fautor, eorum vel director repertus fuerit, per nostros Capitaneos, Consules Ciuitatum & alios, Officiales, ac quoslibet subditos nostros, siue in officijs siue extra viuentes, velut Regiæ Maiestatis offensor capiatur: & iuxta exigentiam excessus sui puniatur.

Et quicunq̃ue venerint de Bohemia, & intrant Regnum nostrum Ordinariorum suorum examini, aut magistrorum hæreticæ prauitatis, ad hoc à Sede Apostolica deputatorum vel deputandorum, subduntur comprehensi.

Si quis autem incolarum Regni nostri, cuiuscunq̃ue status, dignitatis, gradus aut conditionis fuerit, hinc ad festum Ascensionis Domini proximum, redire de Bohemia neglexerit, noluerit, vel contempserit: pro conuicto hæretico censeatur: & pænis subiaceat, quæ hæreticis infligi consueuerunt: nec amplius ad Regnum nostrum reuertatur moraturus. Et nihilominus omnia bona ipsorum, mobilia & immobilia, in quibuscunq̃; rebus consistentia, publicentur, thesauro nostro confiscanda: prolesque eorum, tam masculina quàm foemina, omni careat successione perpetuò, & honore; nec vnquã ad aliquas assumatur dignitates, vel honores; sed cum patribus & progenitoribus suis, semper maneant infames: nec de cætero gaudeat.

deat aliquo priuilegio Nobilitatis, vel decore. Inhibemus etiam sub
eisdem pænis, omnibus mercatoribus, & alijs hominibus, cuiuscun-
que conditionis fuerint: vt à modo & in posterum, nullas res vena-
les, præsertim plumbum, arma, esculenta & poculenta ad Bohemiam
ducere præsumant vel portare. Quocirca vobis omnibus & singulis
Capitaneis, Burgrabijs, Procuratoribus, Magistris, Ciuum Consu-
libus, & alijs Regni nostri Officialibus, & subditis quibuslibet, ad
quos præsentem peruenerint, mandamus: quatenus præsens edictum
nostrum custodire fideliter, & firmiter debeatis: vt vbilibet in ciuita-
tibus, villis, & alijs quibuslibet locis publicis & priuatis, & speciali-
ter vbi tractabuntur iudicia, & vbi cunq; contigerit aliquam multi-
tudinem hominum confluere, palam vocibus præconũ facitatis pro-
clamare: vt nullus valeat prætereignam ignorantiam præmissorum.
Harum quibus sigillum nostrum appensum est, testimonio litera-
rum. Datum in Wielun, die Dominica Iudica me Deus, Anno Do-
mini, Millesimo Quadringentesimo vigesimo quarto.

A że kážda hæresis ex nouitatibus nascitur, a ludzie niespkoyni na
nowe rzeczy chciwi/ gdy sie po Czechach rozmaite wiarki po pierwszym
bledzie Hussowym rodzić porzely/ a mlodzi nasza Polska iezdzac tam na
ćwiczenie/ y do inszych krajn Niemiedkich/ porzela to sobie per impru-
dentiam smakowac/ y ksiazki Herezyey pelne z soba do domu przywo-
zić tedy swietey pamieci Zygmunt Pierwszy wnuć Jagellow/ Dyczysia
Religia cheacy wcale zachowac/ potwierdzit Dekretem swoim Dzia-
domsticy Konstytucyey na Seymie Krakowskim Roku 1543. te slowa
per expressum fladat: Si quis rediens ab aliena Prouincia, qualescun-
que nouas doctrinas, aut libros propagare, subministrare, & vti illis
vellet, is iuxta antiqua iura & Priuilegia Regni, debet se iustificare.

Wiec że Hæresis ma taka nature/ iż sama w sobie trwac nie może
bo prawdy nie ma / ale co raz/ co raz to druga Herezya / y dziesiata z
siebie/ a zawsze gorzsa rodzi: Error enim errorem trudit, vt vnda vn-
dam, fiedy waty na morzu za soba sie toczy. Za panowania s. pamieci
Krola Augusta/ ktorzy sie w rzemieslnikach lochal rozmaitych/ a osobli-
wie tych ktorzy okolo armaty w Celauzcieh iego robieli/ nalazlo sie do
Polski pod tym prætextem rozmaitych bluzniercow z Niemiec/ z Hols-
landyey

landych y ze Francyen / Feory impurę Cathedram pestilentie poczest
sobie na roznych mienscach w Dnezyńie nasey wystauiac. Przetoż zae
biegając temu złemu iako powietrzu szalemu zaraźliwemu / Krol s. pte
mieci August na Seymie Parezowskiem takowy Edykt wydał / Feory sie
w księgach Lubelskich nayduie w te słowa pisany.

Actum in Castro Lublinensi Feria Tertia ante Festum S.

Bartholomæi Apostoli proxima, Anno Domini, 1564.

CORAM Officio & Actis præsentibus Capitanealibus in Castro
Lublinensi oblata & exhibitæ sunt per Nobilem Thomam Stano
Cubicularium S. M. R. Literæ Papiræ Polonico idiomate scriptæ,
sub titulo & Sigillo Sacræ Regiæ Maiestatis appresso editæ, certi De
creti R. M. in Conuentione Generali Parcouiensi contra Hæreticos
extraneos ex alienis Regionibus huc in Regnum Poloniæ concur
rentes lati, vna cum mandato S. R. M. ad Generosum Ioannem Co
mitem in Tęczyn Capit. Lublin. de exequutione eiusdem Decreti e
manatæ latius in suis tenoribus obloquentes petens illas ab Officio.
Capitaneali Castr. Lublin. præsentibus Actis ad notandum admit
ti. Quas officium Capit. Castren. Lublin. sanas & integras animad
uertendo, ad affectationem eius paratum se reddendo illas præ senti
bus Actis ad notandum admisit; atque Ministeriali Terrestrî Proui
do Ioanni Norek de subcastro Lublin. iam ad id præsentibus addi
to, proclamare & ad noticiam omnium deducere iniunxit ac deman
dauit. Quarum quidem literarum Decreti tum & mandati ad Capi
taneum Lublinen. de exequendis huiusmodi emanatis ea sunt verba
& tenor sequitur talis.

ZYGMUNT AVGVST, z Bożey Łaski Krol Polski / Wielkie Książę
Litewskie / Ruski / Pruski / Mazowiecki / Żmudzki / &c. Pan y Dziedzic.
Wszystkim Wojewodom / Kastelanom / Starostom / Burmistrzom / Kay
com / Woytom / Ławnikom / y wsem w obec Drzednikom / tak po Zame
kach / iako po Miastach y Wsiach / kedyżkolwiek w Koronie y Pánstwach
naszych wprzejmie y wiernie miłym / łaskę naszą Krolewską. Wprzejmie
wiernie mili: Zwiela postronnych tak dawnych iako y świeżych Zistoryi y
nakoniec już z własnego doświadczenia naszego na oko to widzimy. Że
Wiara wsjelaka albo iako zowiemy Religia gdzie wszyscy zgodnie na niey
prześtae

przestawać beda/ tedy stanowi y zachowywa one Państwa w swojej mie-
rze/ Al zaśie gdzieby też mimo nie/ każdemu nowa wiare wnośic w Rzecz-
pospolita/ albo sie jey chwytac wolno bylo/ tedy ta rzecz jeśli ktora zaraża
bárziej niżczy ná mocniejszy Państwa. Co jeżeli każda a ná koniec y Pogan-
ska Religia sprawić może/ daleko więcej náša Chrześcijańska/ ktora jako
sama prawdziwa Religia jest/ tak też gdzie jednako dzierzana a zgodnie
w jedności Kościoła Powśhechnego wyznawana będzie/ jawne błogosła-
wienie Boże za soba ciagnie: Gdzie różnie a niezgodnie/ jawne prze-
klectwo. Jakoż sie to z pamięci tak nášej jako y Przodków nászych jaw-
nie pokazać może/ iż po ki za Przodków nászych o Wierze jednostayne ro-
zumienie w ludziach bylo/ poty też ná prawo/ ná urząd/ ná wstyd przyro-
dzony/ wielka między ludźmi baczność byla/ a zátym sprawy ich wszytkie po-
spolite/ y osobliwe/ widomym prawie szczęściem od P. Boga/ y znaczna słá-
wa y postronnych ludzi ozdorbione byly/ tak iż ten wszytek śeroki okrag/ y ta
wszytka tak świetna ozdoba Państw nászych ktora ná ten czas za łaska
Boża do rak nászych przyšla/ możemy to rzec że przez same Chrześcijańsko
wiare zgodna y z Przodków nábyta przez śesćset lát aż do tego czasu do-
chowana byla. Gdzie zaśie przez te kilka lát gdyśmy boiaźni przeciwno
Pauu Bogu y powinności swojej przeciw iemu zapomnieli pomiesawšy
sie różnymi wiarami/ wyrzy kto sie jedno przypatrzyc chce/ jako y prá-
wa ściapaly/ y urząd powage swa stracił/ y wstyd przyrodzony/ y posłusze-
ństwo wygasto: Jáczym y my w niesprawie y Rzeczpospolita w takim od-
mećie y zamieszaniu zostala/ iż sie w niej czasem y ná dobra radezdożyć/
a częstokrot co sie wiec dobrze naradzi/ to ku skutkowi swemu przywieść
trudno mamy: Co bez pochyby/ za sprawiedliwym gniewem y karaniem
Boskim ná nas przyszło: Albowiem iż sie cierpiało do tychmiast ludziom
ciekawym jawne przeciw Majestatowi Boskiemu y Kościołowi Chrze-
ścijańskiemu Powśhechnemu bluźnierstwo/ ktorzy niewiedziąc zład sie
wziewšy nietylko już inne sprawy Boskie/ a tajemnice y świątości Wiá-
ry nášej śacować/ ale y samemu Synowi Bożemu iawnie wragac śmie-
ia/ a co od ludzkiego y Anielskiego rozumu zakryto/ w tym zamysły swymi
śperac śmiecia. Przeto śnac P. Bog w tych potocznych a Rzeczpospoli-
tey náleżacych sprawach/ pomieszał zmysły náše/ iż rzadko ku skutecznemu/
y Rzeczpospolitey dobremu koncu przywieść możemy. Al tak za zgodna
rada Senatorow wszytkich nászych/ ktorzy to przy nas ná tym walnym
Parcowskim Seymie byli/ Dekretem nászym Seymowym to naydujemy/
y środze roztazujemy/ aby wszyscy Cudzoziemcy ktorzy dla Religiey z in-
nych Krolestw abo Państw/ tu do nas zbiegli/ a ktorzy sie od Powśhechney
Chrześcijańskiej Wiary odłączywš/ nowa iakazkolwiek náuka okolo wiá-
ry/ tak

ry/ tak wo sobności iako y w Zborzech/ tak słowem iako y piśmim podawaia/
Ci wszyscy aby nadeley po s. Michale/ dnia trzeciego ze wszech Państw na-
szych wyciągneli/ ktore my już Dekretem naszym precz z Ziemi naszych wy-
woływamy/ y wypolanyimi bydź skazujemy/ opowiadaiac to każdemu z
nich/ iż gdzieby ktory po tym czasie widzian albo nalezion był tedy wszedzie
przez urząd nasz Starości brani/ sadzon/ y iako inszy złoczyńca karan bydź
ma. A nad to / iesliby go y od tego inszego nietylko od urzędu naszego co
takiego podkalo/ tedy nikogo ieno sam siebie winowac niema: Bo już ko-
niecznie tego daley cierpieć niemożemy/ aby prze wsłecetność tych zbie-
głych a lekkich ludzi P. Bog nas wszytkich y Korone nasze ktorey nas Stro-
żem postanowił/ dluzey karać miał. Czego iesliby wiec Starostowie we-
dla tego Dekretu naszego nie dojrżeli folguiac w tym komu/ albo zgola w
urzędow swych niepilnuiac/ tedy my przeciwko takim iako przeciwko tym
Urzednikom ktorzy z urzędu swego ochwały Seymowey exequowac nie-
chca postapiemy y karać ich bedziemy. A z tym tez poddanym/ a zwlaszcza
inszego stanu ludziom/ rozkazujemy/ aby sie nowym a Cudzoziemskim nau-
kom zadnym/ na insia Ewangelia nad te/ ktora z przodku do Krolestwa
tego wniesiona/ y nam przez rece podana iest/ zwodzic niedopuszczali/ ale
iako poddanosc nasze słowem/ y inszymi znaki w Rzeczypospolitey wyzna-
waila/ tak tez aby Religiey a wiary naszej ktora od Przodkow wziawszy sta-
tecznie trzymamy/ naslawiali: A zwlaszcza aby sie strzegli zeby przymio-
tem tej nowey a iadowitey sekty zarazac sie niedali/ ktora sekta hardzie o
sobie rozumieiac bezpiecznie usta swe w niebo podniosla/ a o wiecznym nie-
zmiernym a niezrozumianym Bostwie/ tego pospolitemu czelku podawac
sie niewstyda co y nadetość wielka w sobie zamyla/ y kacerstwo. W czym
gdzieby sie wiec tym Mandatem naszym hamowac niechcieli/ tedy my su-
rowie potym Mandaty do Urzedników naszych dac rozkazemy/ aby każde-
go takiego powściągneli/ a niczego przed sie brac niedopuszczali/ coby prze-
ciwko naszemu y Powšedhnego Kościola Chrześciańskiego zwyczaiowi
bylo/ a zamieszanie iakie pospolite uczynic mogło. A zeby wiec kto niewia-
domością tych rzeczy wychodzic/ potym niechcial/ rozkazujemy wszytkim
na przodku mianowanym/ aby ten Dekret nasz wszedzie publikowac a Wo-
żnym wedla obyczaju obwołac kazali/ pod łaską naszą. Dan na Seymie
Walnym Parczowskiu dnia siódmego Sierpnia. Roku Pańskiego/
1564. Panowania naszego 35. Własne rozkazanie J. K. M.

*Sacra Regie Maiestatis Mandatum. Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex
Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, &c. Do-
minus & Heres. Generose fideliter nobis dilecte, Mittimus ad fidelitatem tuam
litteras*

*litteras vniuersales ex sententia totius Conuentus Parcouiensis in negotio Religionis
Decretas quas ut fidelitas tua sine quauis cunctatione publicari ad executionemq[ue]
iuxta contenta ipsius deduci curet volumus & mandamus pro Gratia nostra &
officio suo. Datum in Conuocatione Regni Parcouiensi die septima Augusti. An-
no Domini 1564. Regni nostri. 35.*

Ad Mandatum Sacre Regiæ Maiestatis.

Ex Actis Capit. Castræ Lublin. depromptum.

Ale zaraz po śmierci **Krolá Augusta/ná Konwołacyey**
Wárszawstkey percussum est foedus cum morte & inferno,
iako mowi **Izaiáš Prorok** / od niezbomych **Apostátow** /
ktorzy tak wiele **Bráciey násey** / y od **Kościolá S. Kátho-**
lickiego / y od poczciwości **Szláheckiey** oderwali / tak że
ich już wiecey **Brácia w Chrystusie Pánu** zwać nie może-
my / iż odstąpiwszy **Pacis authorem Christum** stáli sie syná-
mi **Czártowskiimi** / **ktory** iest seductor ab æterno: y że prawo
Oczyste zlamawşy / z wolności **Szláheckiey** weselić sie
nie mogą / y potomstwo ich wespół z rodzicámi bezecnymi
zostáia według **Edyktu Jágellowego** / **ktory** między inşy-
mi práwámi náşymi **Krolowie** / **Pánowie náşy** nam Sa-
cro sanctè zachować y exekwować poprzyśięgáa.

Ant im może suffragari ich / **Konfederácyá** per seditionem
& tumultum uczyniona / przeciwko ktorey protestowali sie
Kátholicy y wşytko **Duchowienstwo** / **ktorzy** pierwsze ma-
mieysce w **Kádzie** / y **Primatum Regni** tenent. A práwá ná-
ia se mája być písane nemine contradicente, ieden ábowiem
bez drugiego nie stánowić nie może ále spólnie wşyscy. A
dopieroż mnieyszy & capite diminutus náwyższego / & ciuem
honestum práwá żadnego knowáć niemoże.

Ábowiem między **Dyssydentámi** iest siła bárzo takich /
ktorzy

ktorzy nie są krzczonymi / y ktorzy nie wierzą aby Chrystus
Pán był od wieków Bogiem równie z Oycem swoim y
Duchem ś. A takowi nie mogą być zwáni Chrześcianami
mi / ale inter infideles censentur, tak iako y Żydzi y Mácho-
metáni / y wszyscy inni Poganie. Bo de ratione Fidei est,
kto się chce zwać Chrześcianinem aby wierzył Chrystusa P.
przed wieki być Deum de Deo ; lumen de lumine, iako prze-
ciwko Arrianom Synodus Nicæna opisała. A że między
nami siła jest Arrianow / ktorzy dla tej niewiary swojej y
Szlachectwo trąca / y legitimatatem natalium ; iakoż tacy
mają mieć głos in Conuentibus nostris, iako mają prawa
stánowiąc na nas pocziwszych y zacnieyszych od siebie / iako
ż stáre prawa nasze mówią.

Jeżeliżę rzeczenie żeśmy to prawo znieśli tumultem ná-
szym pod czas Interregnum, po śmierci ś. pamięci Króla
Augusta y wolność naszą Konfederacya wszelakiey Heres-
zy y swewoli uczynili armorū seditiosorū ostentatione.
y wymogliśmy to ná Biskupie Krakowskim Fránciszku
Krasińskim że się ná nie podpisał. Także y ná Królu ś. pá-
mieci Henryku / że iá między innymi páktami w te słowa po-
przyśiągl: Pacem inter dissidentes de Religione tuebor, nec
quenquam offendi opprimi que causa Religionis permittam.

Odpowiadam że to wagi mieć nie może / y zá prawo
wieczne między innymi wolnościami naszymi nie undzie. Na-
przód iż jest directè przeciwko prawu popolitemu / ktore
panam publicationis bonorū, mortis, infamiae, & exilij per-
petui ná Heretyki kładzie / á że kto heretykiem został / prá-
wá przeto znosić nie może / iako y złodziey nie może tego
statutu wymazywać aby złodzieie wszyscy nie byli wieśant
że on

że on sam ná ħubienice zarábił. A ieśli rzeczećie że nas siła
było tákich cośmy ná to zezwolili/ áby to práwo ná ħere-
tyki uczynione było ábrogowane. Nic ná tym przecie nie
wszystká Koroná/ bo wiekřa część była Kátholikow/ kto-
rzy ná to nie zezwaláli y protestowali sie/ á práwo stáno-
wić ábo też znořić trzeba zezwoleniem wszystkiey Korony
to czynić.

Druga żećie aucti numero & potentia, ac vři dissolutæ
sub Interregnis disciplina domestice occasione te swoje kon-
federacya uczynili/ tedy dla tego sáмого nie ieřt waźna / iř
per tumultum uczyniona / á Iuris Regula ieřt táka / quod vi
aut metu fit legis vigorem non habet. Kiedybyćie byli te
libertatem Religionis Rege præsidente & Senatu zá zezwole-
niem wszystkiego Kořa Kycerřkiego otrzymáli/ o tobyćie inř
Ĥaraniu práwá dawnego niepodpadáli/ ále ile rázy ieno te
wáře libertatem conscientie inter libertates Regni Kro-
lom Pánom do poprzyřiężenia wtracáli/ záwře sie wam y
Swieccy y Dnchowni oponowali / y protestacye czynili /
iř Wyczystych cnot/ praw / wolnořci / y Religiey odstąpić
niechca/ & seditiosis ciuibus swey woli nie dopuřcza/ ile pa-
cis publicæ ratio permittet. Ato wiećie dobrze że Legisla-
tores praw nářych sa Krol/ Senat/ y Kycerřtwo/ ktorzym
to právem nářym własnym dáley niřeli od řesći set lat sie
sádziemy/ musiemy go tedy przesřzegáć/ áby per ciues per-
niciosos w żadnym punkcie niendruřone bylo / cořkolwiek
do tego czásu od řwiatobliwych Krolow/ Pánow nářych
pořtanowiono / vim legis obtinet. Ná co záraz po Krolu
řygmuncie Auguřcie Káptur Krácowřki byl uczyniony
1572. dořládájac/ iř Ĥroby práwu pořpolitemu nie byl posłus-

By / Ktore od Przodkow naszych iest postanowione / tedy
przeciwko takowemu wszyscy sie ruszye ku iego skazie obo-
wieziemy / a Pánowie Dyssydenccy zachawszy sie na Ele-
kcy drugiego lata pod Wárszawę / zaraz przeciwko prá-
wu Oczystemu powstali / y per tumultum znosić ie chcie-
li. Zaczyn tedy Krolow / Pánow / przy Koronacyach
proście / aby wam te libertatem Religionis poprzyślągi /
tym samym daćcie znać po sobie / żeście wykroczyli prze-
ciwko prawu y zasłużyli karanie / ale sobie wczas prowi-
dziećcie łaskę Krolewską / aby was nie karał / abo Rzeczpo-
spolita wszytká dośladacie przeto tych słow: Nec vlllo modo
vel iurisdictione nostra, vel officiorum nostrorum & statuum
quorumvis authoritate quenquam affici, opprimi que causa
Religionis permittam, nec ipse afficiam nec opprimam.

To strony Biskupa Krakowskiego że sie wam na Konfe-
deracya wasze podpisał ; powiadamy że vna hyrundo non
facit ver, a musiał też to uczynić na żądanie naprzód Ká-
tholikow samych (iako sie w swojej Apologię wymawia
przed Kápitułą swoją / Ktora go za Biskupa swego znać
niechciała o to) aby sie był ziezdz Elekcyey dla iego vporu nie
rozerwał : a potym na żądanie wasze kiedyście go armatis
precibus osłoczyli / tak iako y na Elekcyey s. pamięci Krola
Zygmunta Trzeciego / chcieliście Primasá piaz memorię K.
Stanisława Karnkowskiego poymać / y przymusić do
podpisu tak Konfederacyey swojej / iako y Elekcyey Maxi-
milianowej / by go była opatrzość Bostka / a czulość wiel-
kiego Hetmana Zamoysskiego / pilna straża w zamku Wár-
sawskim nie obwárovwała / iakoście przecie uczynili K.
Wawrzyńcowi Goslickiemu Biskupowi na on czas Ká-
mieniec

intenieckiemu / że ná Kęceście Wárszawskim równie ze wszy-
tkiemi Duchownymi podpisałszy sie z tym dokładem: Ex-
cepta confederatione iáko każdy in Actis Castren. Varfau:
widzieć może sub Anno 1587. Musiał sie potym od was
przymuszony po odiezdzie inszych Jch Mości X. Biskup
pow ná waszą konfederacyą podpisać z dokładem iednák
tych slow: Pro bono pacis, gdyscie go przyszedszy z rusni-
cami do gospodyiego nadobnie prosili. Jáko sie też y nie-
ktorzy Swieccy pokrewni waszy vproseni nieostrożnymi
związkami powinowactwá y miłości braterskiej / tak po
odiezdzie Henrykowym iáko y po śmierci Stephanowej
podpisali / y Krolom Pánom swoim poprzyśiąc kazáli.

Ktorzy nie wdając sie w Theologia / áby byli tym zgór-
dliwşymi głosami obywatelow wszytkich Korone tego za-
cnego Krolestwa ná głowe swoje wdziali / obaczywszy te
slowá w kondycyách przysięgi swoiey / Tranquillitatem in-
ter dissidentes de Religione tuebor poprzyśięgli y podpisali
chernie / nie pytaiac sie głębiey co pod tym słowkiem Dis-
sidentes zamyka sie. Rozumieiac iż to iest Augustaná Con-
fessio ná ktora też y Césarze Jch Mość teraz seditiosissimis
subditis suis podpisiua / á tego nie wiedzac iż pod tym pla-
szczykiem wszelákiego bluźnierstwa y niezbożności y nie-
wiary nákoniec / ludzie zamykaią sie Zwingliáni / Serue-
tani / Puritanie / Trideitæ, Anabaptistæ, Gomoristæ, Armia-
niáni / y co ieno piekło wymyslic może. Z ktorych sítá ich.
Máchometánska niezbożność / y Żydowskie niedowia-
stwo / á náwet y Atheismum publice proclamabant. Nie-
chce tu mia-łowac nikogo / bo z zacnych Familiy ludzie po-
baleli byli z mozgu / miedzy ktoremi też y pokrewni moi /
dla te

dla tego ich zámilezeć musze / lubo to ná sadnym dniu wšy-
tkich nas spráwy obiáwione beda.

Mowie tedy / że tákowym niezbożnym ludziom nie mia-
łaby suffragari konfederacya wáśá / ktorzy z Bostim y Ko-
ronnym právem mieliby być karáni gárdsem / y publicatio-
ne bonorum. Ale żeśmy iuż ták zániedbáli chwały Bożej /
y praw nášych / tedy siedzmy iuż ták w pokoju / tumultow
żadnych nie czyniac z obu stron. A pána Boga prośac /
(iáko Kościół s. Katholicki czyni) áby tákich niezbożnych
ludzi sam Duchem swoim świętym oświecić raczył / y do
iedności Owczárnie swoiey co rychley pociągnął.

A dla tey to przyczyny Jch Mość Xieża Biskupi nášy /
iáko czuyni Pásterze y robotnicy w Winnicy Chrystusowey /
swoy Synod Prowincyálny w Warszawie odprá-
wuiac / y napráwe zepsowanych obyczáiw in Clero mino-
ri náprawuiac / postanowili też y to / áby ze wšytkiego
Krolestwa dwánaście Theologow / ludzi sedatos & peri-
tos legum atque consuetudinum Patrię ná przyiacielska roz-
mowę do Toruniá zácháło / iż ieśliby kto ex Dissidentibus
chciał sie náuczyc prawdy Kátholickiey wątpliwości swo-
ie proponowawszy / in spiritu lenitatis & amoris fraterni, dá-
li káždemu satisfákcyá: A ieśliby sie níkt nie wkazał / áby
wezyniwszy protestacyá solenna / iż gotowi byli służyć zbá-
wieniu bliznych swoich / á níkt ich w tym nie requirował /
roziecháli sie z pokojem do domow swoich / á Wm. Páno-
wie Brácia / wšlyśawszy to z Uniwersálu Krolá J. Mo-
ści Pána nášego Miłostíwego / y z listu Jego Mości X.
Arcybiskupa Prymásá nášego / słuśniesćie to wezynili / że-
ście mieli Conuenticula swoie / znośac sie iáko ná to y Kro-
lowi

lowi Jego Mości / y Jego M. X. Prymasowi odpowie-
dzieć / y iesliże instituere aliquod colloquium znami ábo nie.

Alle żeście po Seymikách záraz tumulty czynić poczeli /
y do hábel sie pomýkáiac / iesliby co przeciwko Konfederas-
cyey wásey mowiono / y Dekreta Trybunalskie gániać /
którymi zá pewne excessy niektórych z sekt wászym różnych
skarano / odpowiedáiac y Seymem mieszać / y Trybunał
znosić / y Konwokácyá sobie iákas Generálná ná zprzys-
ięzenie sie przeciwko prawom Oczystym y Religiey Ká-
tholickiey składać. To inż wam nie poydźie / y sámi sie tego
nie wáźcie / bowiecie dobrze co zá práwo mamy ná táko-
wych / ktorzyby sobie bez wyraźnego pozwolenia Kroles-
wskiego záždy iáké składali / y Conciliabula czynili : A to
tez wiedzcie / iż nie iesteście millesima pars ciuium in Regno,
przetoż nobis inuitis nie możecie sobie żadnych praw stano-
wić cum prauiudicio dawnych wolności y Religiey násey
Kátholickiey / od przodków nászych przyletey / y zá czufo-
ścia Niezwycięzonego Monárchy W L A D Y S Ł A W A IV.
dorad wcale zachowáney / który pomniac ná powinność
swoie Krolewsta / czestokroć sobie czyta ono práwo od
Boga sáмого podáne Deut : 17. Postquam lederit Rex in
folio Regni sui, legem Domini à Sacerdotibus accipiat, e-
amq; omnibus diebus vitae suae legat, ut discat timere Deum,
& custodire pręcepta eius, à quibus non declinet, nec ad dex-
teram, nec ad sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filij
ipsius. A dla tey przyczyny światobliwemi Dekretami
swoiemi / y Kákowski bluznierstwo / y Wilenskich Zbo-
row nieżbożność Kálwinstá zniost z pochwałá swiátá
wszystkiego.

Dekretna na ten czas Wileńskiego na Sejmie walszym
od wszystkich Stanow Koronnych serowanego dla prze-
dłużenia nie klade/ każdy w Aktach Ziemijskich y Grodzkich
widzieć go moze: sam tylko Dekret Arianow Rakowskich
klade taki:

ACTVM Varsoviae, in Conuentione Regni Generali Var-
souiensi, Feria tertia post Dominicam Misericordiae pro-
xima, Anno Domini. 1638.

SACRA Regia Maiestas cum Senatoribus & Consiliariis Regni, lateri Suae Maie-
statis assidentibus, post Decreta ad exceptiones Citatae partis toties ingemina-
ta prosequendi, tum procedendi, respondendi, & directe respondendi distinctim
lata, scrutiniorumq; eo in passu depositionem iniunctam visis, auditis, probeque
perpensis & excussis rationibus, deductionibus, & probationibus partis utriusque,
necnon Inquisitionibus tam per Commissarios auctoritate Comitiali ad eum actum
designatos, quam & motu proprio Reuerendiss. Iacobi Zadzik Episcopi Cracouien-
Ducis Seueriae in ipsis vestigiis parrati criminis paractae & deductae lectis: Quoad
primum punctum in tam nefando crimine laesa Diuinae Maiestatis, in quo pars
Conuenta moderna tanquam motor & author eiusdem criminis inculcata, Euasi-
onem merseptima manu cum personis Nobilibus sibi genere similibus, & eiusdem
Palatinatus Sandomirien. possessionatis in eam Iuramenti rotam: Quod neque
author neque motor, nec aliquatenus ratione, modo, consilio, auxilio & opera
eiusdem criminis reus sit & fuerit. Quodque de tali & tam crudeli attentio erga
sacram Imaginem Crucifixi Saluatoris Nostri antequam ipsum crimen innotue-
rat & perpetratum fuerat nihil sciuerit Conuentae parti, Sic eum Deo & Sanctae e-
ius Passione adiuuante durantibus Comitibus iniungere dignata est. Quoad vero a-
liud punctum Cause praesentis nimirum ratione statuitionis cuiusdam Paludii Ma-
gistri, & itidem alterius Andreae nominati, Quoniam ex iisdem Inquisitionibus,
quod non solum ipsi supranominati duo authores & motores, sed & cooperatores
eiusdem sceleris fuerint, manifeste deductum sit: Ideo eorum verumque in perso-
nam realem & ipso effectu statuitionem in sex septimanis coram Iudicio Domino-
rum Marscalcorum Regni pro eo tempore existentium vel eorum vices obeuntium
ipsi Conuento, sub poena perpetuae infamiae, quae ex nunc decernitur, & per Mini-
sterialem quemcunque Regni Generalem casu non satis factionis Decreto presen-
ti pro eo tempore publicabitur itidem decreuit. Tum & insuper quantum ad ipsas
Scholas, & Studium ibidem: Quoniam ex Scrutiniis & Inquisitionibus Gymna-
sium illud tanti criminis occasionem dedisse, praesentes que nonnullos dum crimine
illud per-

illud perpetraretur interfuisse & spectasse elicitur. Ideo eisdem Scholas vel Gymnasium cum exercitio præsentis Arianorum sectæ nusquam in posterum reassumendo ac innouando demolendas & abrogandas per Conuentum in quatuor septimanis a data præsentis Decreti eidem sub pænâ perpetuæ Infamiæ vigore Decreti sui Comitialis adinuenit. Professores demum eiusdem Sectæ in Scholis illis & huc usque ibidem prætextu studiorum & doctrinæ quasuis personas profitentes teneri quoque in quatuor septimanis de Regno Poloniæ & Dominiis ac Prouinciis omnibus sub pænâ perpetuæ Infamiæ & colli migrare statuit. Tandem porro & ultimo, Typum quo præcipuæ Blasphemix omnium Christianorum auribus intolerabiles euduntur & promulgantur, uti & omnes in eodem oppido Rakovv intuitu exercitii studiorum & doctrinæ ipsius Arianae innouationes in perpetuum per Regnum, Prouincias, Ditiones omnes, & Dominia sua sub pænâ Decem millium Aureorum Vngaricalium toties quoties contrauentum esset Decreto præsentis per partem Conuentû vel Successores eius irremissibiliter fisco soluendorum, itidem in quatuor septimanis realiter & absque vilo nunc & in posterum captan, collere abrogant & abrogandas censuit & decernit. Conseruando Terminum casu contrauentionis Decreto in præmissis ominib, aut succubitionis pænâ superius expressâ in Comitibus Generalibus Regni parti contrauentienti ad instantiâ Instigatoris semper peremptorium & sine quibusuis dilationibus aut exceptionibus vel procrastinationibus. Et quoniam idem Citatus in primo puncto Decreti Nostri Iuramentum sibi iniunctum metseptima manu de facto præstitit, Ideo eo in puncto vnico tantum priori quod ad personam propriam liber pronunciatur præsentis Decreti Comitialis rigore & vigore.

Stanislaus Iezierzynski

Notarius Terrestris

Varsauiensis.

Locus Sigilli.

Madrze tedy Lipsig w iednym liście swoim powiedział:
Qui veræ fidei, & veræ lucis fulcro innixus nō est, necesse est
in Partem aliquam ruat. (Centur. 1. Epistola 97.) **Dlategoście**
Pánowie Brácia pobladzili / iż prawdziwey Wiáry Kás
tholickiey odstapimşy / woleli quasuis potius sectas sectari,
quàm more maiorum pij esse, & Orthodoxi vocari.

Al o Dekretách Trybunalskich / aby były znoszone áni po
mýslaycie / bobyście inwidzey wielkiey nie vpli / y z fundá
tu práś

mentu prawie ná sie Oyczyznę wſzytkę poruſyli/ Ktora Sa-
croſanctę to ſubſelliū ták potrzebne Kzeczypoſ: in ſua maie-
ſtate omninō záttrzymywác muſi. Doſć ná was żeſćie przez
te ſto lat ſine vlla cuiuſq; officii coercione, contra diuinas le-
ges, contra Canones Sacros, contra communia ſancita ſan-
ctiſſimē instituta; contra antierius totius Regni fædus, Re-
gumq; noſtrorum ſanctiſſimas & piſſimas Conſtitutiones;
y przeciwko przyſiedze wasze ſámych/ wolnoſci Oyczyſte
pſowáli/ miłość Bráterſtwa rozrywáli/ & incōſutylem Chri-
ſti tunicam Koſciół tego ſwiety roztrągawali.

Teraz obaczcie ſie proſe / á nie turbuycie Oyczyznę / nie
turbuycie Koſciółá ſiedźcie zpokojem w domách wáſzych
Kiedy was niſt do niewczáſu nie przywodzi: Buntow po
Seymikách nie czynicie/ y ſedycy y żadnych nie ſtroycie/
bobyſcie ná ſie záciiagneli one ſentencya Káſſyodorowe
(lib. 1. Epist. 5.) Cogi debet vt ſit quiet9, qui ſuo vitio reſcivit
eſſe pacificus.

Ále podobno nie wytrwacie in opulencia pacis, bo tá leſt nátura. Heo
rzeczy każden/ áby oſtáwicznie tumulty czynić/ y być w zamieſzaniu/ oſtá-
wicznie ſkócić ſie z ſamſiady / z brácia / y z domownikámi ſwoimi. W
dobrze bárzo náſ Wáſzewicki o tych ludziach powiedział / co to z poſo-
iem w Oyczyźnie żyć nie Waga / vt hydropici ſiti: ſic ſeditioſi no-
uandarum rerum perpetuo ſtudio, magis ac magis quotidie æſtuant
ac excitantur: non enim fidit qui lædit, nec cito manſueſcit, qui te-
mere inſoleſcit. (lib. 2. de Optimo Statu libertatis) Przetoż zbadźcie ten cho-
robę z ſiebie Ktora dobrowolnie cierpieć / á zgođe Bráterſtwa y miłość
Chrzeſciáńſtwa Przodkow ſwoich przykłádem zachowuyć / á my zá
was iáſo zá ſwóie Páná Boga proſić bedziemy: Vt impleamini
agnitione voluntatis Dei, in omni ſapientia & intellectu ſpirituali,
vt ambuletis dignē Deo per omnia placentes, in omni opere
bono fructificantes, & crescentes in ſcientia Dei.

F I A T, F I A T.